

LETRO INTERNACIONA

(Revueto transfrontiera – Organo dil stabilista skolo)

Nº 1 Januaro-Februaro 2002

Aparas ye singla duesma monato.

Yarala abono-preco : Francia 3 euri.

Altra landi : 5 internaciona responde-kuponj o banko-bilieto ve 5 euri.

Redaktero : Jean Martignon, 12, rue Maurice Utrillo F-91600 Savigny sur Orge - Francia
elektronika adreso (e-mail) jeanmartignon@minitel.net

Digitized by srujanika@gmail.com

VORTO DAL REDAKTERO : Me pregas mea lekteri exkuzar la tardeso dil publikigo di LETRO INTERNACIONA, ma sanesala problemi (negrava) ne posibligas a me tante akurata aparo dil revueto quale me dezirus. Me esperas ke la abonanti ne havos rankoro e me demandas pardonon por ico a li. Kelka semani ante nun, me asistis konfero che mea laboreyo pri hipnoto e respirado por kombatar la mentale depresita standi. Ico grandaparte fitis bone kun la texto sendita a me da nia samideano di Sri Lanka Ronald C. Peries. Yen ol.

LA CIENCO E LA ARTO DI RESPIRADO

En Ocidente la respirado-exercado esas konsiderata nur kom adjuntajo a korpa~~a~~
exercado. Tamen, en Oriento la respirado-exercado esas konsiderata samtempe kom
arto ed anke cienco, ed esas multe plu komplikita kam la simpla, nekoncia proceso
di aspirado expirado quan on facas dum dormo e vigilo. Existas multa traktati pri ica
temo ambe de Chinia ed India, e plura avantaji atribuesis ad ica respirado-exercadi –
korpal, mentala, spiritala.

Sendubite existas proxima relato inter respirado e mentala standi, exemple kande on iraceskas, ecitesas od agitesas, lore on plu rapide respiras. En profunda koncentrado on respiras plu lente – preske nepercepteble; ed en la profundega koncentrado on preske cesas respirar, adminime por kelka instanti kompreneble.

En omna Orientala sistemi pri respiro-exercado on esas atencoza pri la plena e kompleta expirado quan naturale sequas plena e kontralata respirado. Orientani anke enduktis ritmoza metodo e tekniko en lia respirado-sistemi, e dum plura yarmili la praktikeri di ica sistemi multe profitis.

Meznombra Ocidentani ne havas tanta tempo por devotar su a komplikita e kelkafoye desfacila respirado-exercadi; samtempe li ne inklinas a tal aero-mistiko quale la Orientani. Tamen Capt. (Kapitano) W.P. Knowles di London qua dum 30 yari docis plu kam 100 000 homi por utiligar lia pulmoni plu efikive, aparte kalmigis la dolori di multa personi qui sufri pri astmo e bronkito. Capt. Knowles recevis plu kam mil letri da sufranti, exemple mediko qua skribis :"Lo esas la unesma foyo dum sep yari ke me trapasis la vintro sen irqa atako di bronkito. Danki a via exerci."

Ma quo esas pri la resto di co ? Ka ni ne respiras suficiente bone ? Segun Capt. Knowles vu probable uzas nur un sisimo di vua totala pulmono-kapaceso. Probez ika experimento : Frunsez vua labii e suflez omnä aero ek vua pulmoni, lente ma komplete. Tre rare dum ia dio, on havas la okazono tale vakuigar la pulmoni. Pro to sempre ranga aero lasence en nia pulmoni.

Fanca aero laseras
RONALD C. REBIES

KANDE LA TERO SIKESKIS

Bilion yari ante nun semblas ke 95% de la Tero kovresis per oceano. Subite, dum periodo de 200 milion yari pro fortega ter-movadi, sika tero aparis. On nomizas ta unesma kontinento Rodinia ed ol havis vasta areo.

Nuntempe la dominacanta teorio esas ke la lore existanta kontinenti facis grandega plaki tektonala qui flotacis quale korka stopili sur strato di mi-fuzita petro. Quanta chanji sufris la ambienta pos tala disrupto?

La plaki tektonala lore movis e per kolizioni kreis profunda abismi od alta monti. La vetero divenis plu extrema, e sezonalia diferi plu videbla. Possible tala stimulo produktis explozo di nova vivanta enti qui, per fotosintezo, exhalis oxigeno e chanjis la aero por apagar la kresko di plu granda e plu komplexa animali e planti.

Altra planetin on forsan kontemplas. Semblas ke sur Marso, plaki tektonala existis nur dum kurta tempo ed irga aquo de longa tempo desaparis. Quankam Venero havas volkani e volutatra surfaco ne existas plaki quale olti sur la Tero. On opinionas ke la terala aquo dil oceani lubrifikas la movadi da la plaki.

R.A. Stevenson (Nova Zelando)

- De Universitato di Kalifornia -

XX

MISKOMPRENATA COUTURAT

Me sempre opinionis ke esas stranja fakteto, la aserto da Couturat pri darfar diskutar senfine relate la konstanta perfektigo di nia linguo. Ma ica aserto esis multilita ed exter tua kontexto. Yen la verajo cherpita ek la libro : "Doktoro Louis Couturat 1868 - 1914" da L. de Beaufort e publisita che la "Universitätsdruckerei. Werner u. Winter, G.m.b.H., Frankfurt am Main".

Ye la pagino 15, ni povas lektar :

"Kad ni volas itere quik fushar nia latoro, ripozar omno en questiono e dronesar en kaoso? Se yes, ico signifikos simple la dissolvo e la morto di nia linguo, nam nulu plus volos praktikar ol, docar e propagar ol. Qua motivin on alegas? Nia deklari e devizi? Li valoris precipue en la komenco, en la tempo en qua ni establisis e formacis nia linguo, por definir nia metodo oponita a la dogmatismo di l'Esperantisti, ma li ne signifikas ke ni devas sencese ridiskutatar omna punti e quaze rifacar nia linguo. "Me ja dicis, ke la ciencala diskutado ne esas senfina diskuto... On timas similesar la Esperantisti; on devus plu juste timer burnisar a ti bona argumenti. Or la sola bona argumento, quan li havas kontre Ido, esas la fixeso (adminime oficata e semblanta) di la linguo, oponata a la "konstanta variado" di Ido. Kande ni havos linguo vere stabila, li perdos sua lasta motivo di rezisto, e li esas vinkita (la chefi adminime; dum ke la trupi venos ad ni). Ton ja dicis tre forte e tre juste PEUS en la bonega artiklo : Libera diskutado ma anke severa diciplino..."

"On ne alegez, ke ni povas diskutari novaji e durar l'anciena formi. Co esas praktike neposilla : l'experienco montris, ke kande ula formo propozetas, quik ula samideani hastas uzar ol sen vartar la decido nek mem la diskuto, qua forsan

montros tua neoportuneso... Fine ni devas konsiderar, ke ni esas nur mikra nombro qua ne kontenas omna kompetentesi; kande nia nombro esos multe plu granda, tote ni havos nova e plu multa kompetenti, e ni povos ridiskutar ula punti. Ma, por rekrutar ta nova adheri necesa, ni devas facar propagado, qua postulas stabileso. E ni rekrutos plu multa adheri, mem en la ciencala mondo, per la stabileso kam per sentina diskutado."

L. de Beaupont adjuntas : "Ta konsili esas quaze te lasta, quin il donis al Idistaro. Li ya (kun altra konsideri) formacis l'unesma apendico di la cirkulero 39-ma, sendita ye la 17-ma di junio 1914 al Akademiani.

Plu fore de Beaupont indikas : "Por montrar ke tua opinono ne variis, il indikis l'artikli : Pri nia metodo (Progreso II, 579); Diletantismo (IV, 193); L'uneso necesa (IV,6); Libera diskuto (IV, 133); e precipue tua letero al Komitato, 7 aprilo 1912 e la letero de januaro 1913 (cirkul. 30 bis) - La supera konsili ja aparis kun altri en "Mondo" junio 1920 pag. 68.

Quale on povas vidar la homi qui su apogas sur Couturat por postular sentina diskuti e reformi uzas falsa argumenti. Couturat ne esis la "reformemo" quan on volis kredigar a ni. La homi postulanta reformi e chanji di la linguo ignoris, tote evidente, la vera rekomenadi da Couturat.

xx

Ica yaro 2002 esas la duacentesma aniversario dil naskoyaro di la famoza Franca autoro Victor HUGO (1802-1885). Victor Hugo esis un ek la maxim importoza (forsan la maxim importoza) Franca skribisti dil XIXma yarcento. Il esis poeto, redaktero pri teatraj, pamphletisto e roman-autoro. Me ipsa ne tre prizas lu, nam il esis tre politike implikita ed ica kelke demente geniozo (plura membra ek lua familio finis lia vivi en dementerio) tro volente aspektigis su kom profeto e facis politikal predici tote utopiala. Ma esas multa homi en la mondo qui tre atraktesis da lu e mem existas sekto Aziana qua divenigis lu...santulo e mem quaze deajo. Yen tradukuro de artiklo pri ca sekto.

La spirito di VICTOR HUGO glit-flugas super Phnom-Penh

Francia jus komencas organizar memorigi e facar homaji a Victor Hugo okazione di la duacentesma aniversario di sua naskoyaro, ma en Phnom Penh "santa" Victor Hugo, ornata per blanka barbo e bikorna chapelo di akademiano, veneracesas singlayare da 400 religiani cirkume, en la mikra kolorizita templo Kaodaista enkadre di spiritala movado de Vietnamana origino.

Importacita de Vietnam da mikra nombro de religiala adepti, ubi lu kunvivas kun la Buddhismo, la Kaodaismo (segun Kao Dai, "Suprega Palaco", en la Vietnamana linguo), fondita en 1920 da Ngô Van Chieu, esis tre influoza dum la yari 1950. Lu inspiresas samatempe dal Taoismo, Buddhismo, Konfucianismo e dal Kristanismo.

Al "granda Franca poeto agnoskata da sua propra revelajo kom un ek la granda spiriti di la blanca lojio sub la nomo di Nguyêt-Tal Chônh-Nohn" - segun la trilingua plako ek kupro (Vietnamane, Chiniane, France) qua adpozesas che la enireyo - la Kaodaista kulto ofras la fresheso di petro-plakizita e verdesanta gardeno, qua esas shirmata kontre la regardi e la strado-tumulto.

Dô Văn Nâm, la templala sacerdoto, vestizas su per nigra boneto e blanka tuniko ante inklinesar avan la piktita portreto ubi Victor Hugo, altranome "Luno-Kordio-Homo autentika", aparas apud du altra "deala misionisti sendita kom spiritala guidanti dil homaro por efektigar la Triesma Federuro"; nome la revolucionero e statala viro Chiniana Sun Yat Sen (1866-1925) e la Vietnamana poeto Nguyễn Bỉnh Khiêm (1492-1587). (Notinde ke la partiso di Sun Yat Sen esis favoroza ad Ido kom Linguo Internaciona NDLT).

Quankam ol precipue inspiresas dal Buddhismo Mahayana e dal pensaro di Lao-Tseu, mixita kun Konfucianismo e Taoismo, ica spiritala movado, fondita en 1926, parte imitis la hierarkio dil katolika Eklezio, e Jesus, Muhammad o Moshe havas anke importoza plaso en la liturgio, kom deala anuncanti.

La Kaodaismo partigas la homala historio en tri periodi : se dum le du unesma la deala revelado parte perdesis, pro la mentala frajilesa di la homi, la nasko dil sekto, altre nomizita, "Triesma Federuro", supozesas posibligar, danke mediumala komunikado kun superiora spiriti, la regnesko di cielala vereso.

Ante 1970, e la erupto dil milito qua esis devastonta Kambodja dum preske triadek yari, la spektro di Victor Hugo, pro lua frequa aparo a la dicipuli en Phnom Penh, sakrigesis kom chefa santulo dil Kaodaista misionisti exterlande.

Nunadie, itere veneracata da sisadeko de religiani, segun la ritmo dil quar omnadijal oficii di la liturgio, Nguyêt-Tàm Chônh-Nohn povas atraktar, ye iua festodio (ye la 22ma mayo en la Kaodaista kalendario), 400 personi cirkume, precipue de Vietnamana origino.

Anciena militisto dil sud-Vietnamana armeo, Dô Văn Nâm divenis Kaodaista kande il evis 18 yari ed il instalis su en Kambodja erste en 1992.

"Victor Hugo, Sun Yat Sen e Nguyễn Bình Khiêm divenis importoza spiriti pro ke li promisis koram Deo adportar amo e feliceso a la homala enti sufranta, sen egardar nacionalesi" il explikas.

Lia portreto en la vestibulo esas miniatura duoplajo dil fresko qua ornas la granda santuario di Tay Ninh, en sud-Vietnam, qua esas la bersilio-loko dil sekto.

Ma en la vicina lando, en qua ankore trovesas preske tri milion religiani, Victor Hugo perdis lua santulo-statuto en la plurmulta templi. Shakespeare, qua kun Jeanne d'Arc, Descartes, Pasteur o Lenin, esis en la dearo dil Occidentana spiriti Kaodaista, subisis la sama fato pos la yari 1930.

En Kambodja, ne esas tale, e por apogar lua Hugo-fervoro, Dô Văn Nâm indikas, ye la pagino 61 di mashinskribita liturgiala libro, kurta citajo dal famoza viro en la Franca :"Quo esas la nobeleso, la richeso e la glorio ?". Se lu semblas tote indiferenta a la duacentesma aniversario celebrata en la nasko-lando dil poeto, la sacerdoto tre dezirus recevar, por ilua templo, kelka suplementa santa skriburi, tante plu ke, il savas lo, oli esas nombroza. Poemi, pamphleti, romani o teatrali, ne importas, se ico esas en la Anglia, il precizigas humile, tote ne koncianta pri la sakrilejo.

Segun Irène Berejowitch en revuo "Bouddhisme Actualités".

(-)

ALTRA REVUI POR L'IDISTARO

PROGRESO : Pri la redakto responsas Brad Philpot, Groen Van Prinstererstraat 51, 1051 EJ, Amsterdam, Nederlando –
e-adreso : hulspot@hotmail.com

IDO-SALUTO : Carmelo Mico – Turmstrasse 24 – DE – 55120 Mainz-Mombach – Germania.

LA MISTERIOSA STELLA

Videz, la PEARY trovesas ibe. Pio ke Onia navo es plu rapida. ni povos rajuntar ol pos.

37. hori e Onima

Yes, kondicione ke li ne atingez l'aerobito ante.

Kapitano, ni devas probar rajuntar la PEARY. Ni me darfes esti senku raja.

Tintin es justas mi proba!

Tia komisi esas bona, Ma ka on povas suleser?

Neposibla ico esis neutila. Ni mustas retroiror edheme.

Nu, Kapitano, me frostas. Ni devas drinkar kelketo whiskio.

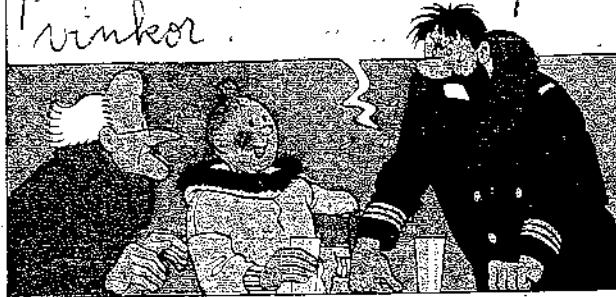
Un drinko glaseado kun ti. Kiel ne?

Pos reflektri, me pensas ke vi es fisita. Ni ceseg la linkto...

Wie cesar la linkto? Nula tempo. Ye Kosovotondro, ni priboz a li ke ni es apta vinko.

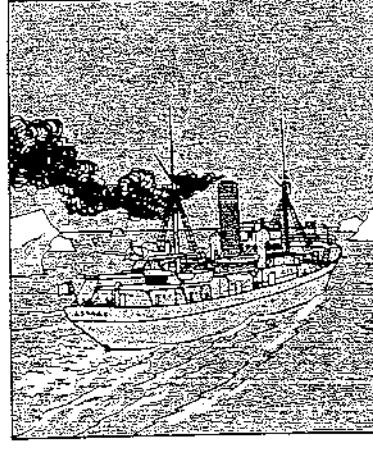
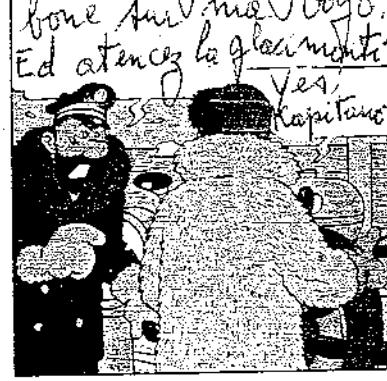
Adavane! Ni facos proda!

Nu, s-ro Chefe mekanikisto, ni absolute mustas rajunter mia konkurenco.

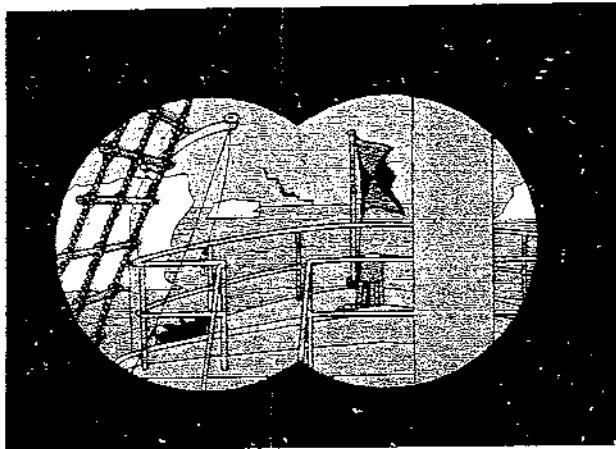

E vi, guidez ni bone sur mo boyo. Ed atencez la giamonti.

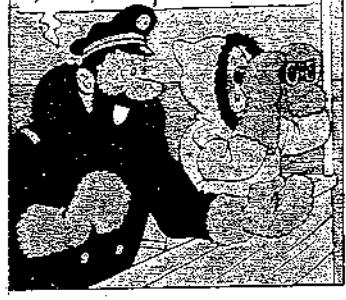

je dimego morgadie

Hura! Yen ol. Hib
es la fumuro di PEARY

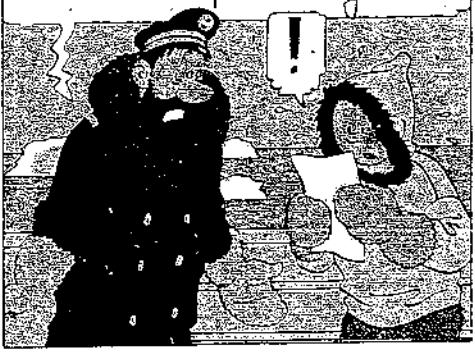
Ni es plu rapida
kam li. Venontekok
te, ni rajuntos li.

Kaptano!
Metajo!

Lektez! Mankis nur co!
Dov mea! Quale agar?

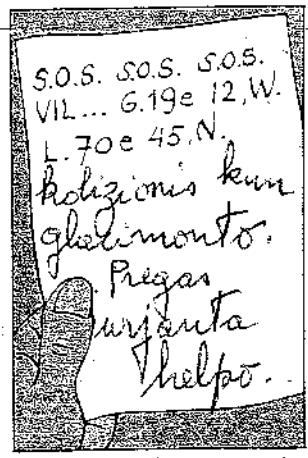
Dicez al ciencisti
ke me havas
importoza komu
nuko por li.

Yen fiori, eses di tresso-advoko, sem-
blas ke la nave sinkas.

S.O.S. S.O.S. S.O.S.
VIL... G.19e 12.W.
L.70e 45.N
holizonis kum
glelimonto.
Pegas
urjanta
helpo.

Yen, sion ka ni
iros helpos la
nave e renunciar
arivar che l'aerodito
ante la PEARY?

Kompreneblez, yes.
Kaptano, mi devas
salvar vii homala
ante onzo. Yes, profesoro,
me obedias vna
konsilo.

